188881

IFJ. BEGEDÜS SÁNDOR

AMERIKAI SZINEK

14

RÁKOSI JENŐ BUDAPESTI HIRLAP
UJSÁGVÁLLALATA KIADÁSA · 1902

M.N. MÚZEUM KÖNYV TÁRA

IFJ. HEGEDŰS SÁNDOR

IFJ. HEGEDÜS SÁNDOR

AMERIKAI SZINEK

BUDAPEST, RÁKOSI JENŐ BUDAPESTI
HIRLAP UJSÁGVÁLLALATA KIADÁSA

M DCCCC II

P.o.kurs 830 fk/2

M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

188881

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomdahövösdéknapló
1902 év 267 sz.

R 1965

R 2

BUDAPEST, HIRLAP NYOMDÁJA

AMERIKAI SZINEK

AMERIKAI SZINEK

A költő van legközelebb nemzetéhez. A festő ecsete már nem tud oly közvetetlen lenni, mint a toll; mintha itt valami ugrás lenne, mely a szinek miatt a vászonnál ülő müvészt elszigeteli nemzetétől. Soha festő oly közvetetlen hatást nem érhet el, mint a mily erővel egy erősen szinező iró meg tudja ragadni az emberek lelkét. Különös ez, holott az igazi szinek a festő kezében vannak, az iró pedig csak átvitt értelemben szinezhet a festőmüvészet utján és mégis az övé az elsőség. Mintha a szineknek először

valami lelkibomlást, kémiai processzusformát kellene végrehajtaniok az ember belsejében, mielőtt az agyidegek felfogják a szinhatást és ez lelkünkben visszhangot kelt. Lehet, de kétségtelen, hogy a szinek használata, ezek keresése adja a legjobb világitást, legjobb fényképet az illető nép lelki világáról, valóságos dagerotipiák, melyek a szin nyelvén beszélnek. Sok ideig éltem Amerikában és ott keletkezett az a bizarr gondolatom, hogy a szinek révén tanulmányozom a yankee népét.

Az amerikai lobogó piros csíkjai és kék mezőbe hajigált fehér csillagai izgatnak először bennünket. Az összedobált csillagok az Egyesült-Államok szimbóluma, de a hosszu csíkok fod-

ros sávjaiban benne van a tenger hullámjátéka, mely a nagykereskedő állam életében oly fontos. Az a szinjáték, melyet a széltől lengetett csíkos lobogó végez, a mint hullám gyanánt elsimult minden csíkja, azonos az Oceán habjátékának kisimuló tajtfodrával, csak az alakja változik meg ennek a szinbeli hullámjátéknak. Az amerikai nemzeti lobogó rikitó szinkeverék, mely épp oly tarkán repül föl előttünk, mint a mily erővel tör fölfelé az a sok tarka vérkeverékből született jingó faj, különböző szenvedélyétől üzve. A nemzeti karakter élénksége tökéletesen benne van a csillagos lobogóban. Az ő szemükben az a hosszu piros szin ad csak lelkesitő erőt, szolidabb, egyöntetübb

vegyülék ezt nem tudná elérni bennük.

Természetes és egyszerü ez, mert az amerikai faj még nem homogén, még nem szürődött le, csak alakul és finomodik még. Hogy ugy mondjam, most van benne abban az óriás retortában, melynek hőfoka Grönland fagya és Florida tüze közt szeszélyesen szökdösve változik.

A legközvetetlenebb az a humor, melyet Mark Twain karcolataiból jó ismerünk, rikitó gyorsan változó és annyira excentrikus, hogy szinte érthetetlen. Olyan tarka, mint annak a szerecsennek öltözéke, ki a civilizációnak csak külső mezét, öltönydarabjait sajátitja el s a ki ezeket a ruhadarabokat az ő saját lelkének izlésel

szerint szinezi ki. Igy születik meg a sárga cilinder-kalap, piros kabát, zöld bugyogó és csikos mellény. Az igy öltözött szerecsen pedig nem egyéb Twain humorjának illusztrációjánál. A fejletlen, drasztikus humor élénk szine a kiforratlan, a szertelenség és durvaság felé hajló nép lelkének. A humornak ellentéte a rémhistória és a kegyetlenségig üzött dráma bonyodalmai. A müvészi tökéletesség itt Edgard Allen Poe, Hatworthe és Bret Harte müveiben kezdődik. Ezek a történetek rikitó históriák, rikitó szinek a másik irányban, a Mark Twain humorának ellenlábasai. És ez a két forma a sarkpont, mely között az amerikai nép lelke mozog. Az egyik eszeveszetten mulatságos,

a másik a gyötrődésig kegyetlen. E közé kell beosztani az érzések skáláját, a nép lelkének spektrumát. A tulfeszitett munka, elcsigázott szervezet élvezeteit is csak tulhajtot mulatság adhatja meg. A csöndes humor nem elégitheti ki a keverék népet, oda rikitó erő kell, mely izgatni tud. Az amerikai öltözete, férfié és nőé egyaránt, szinben gazdagabb az európainál, de nyugtalanabb, esetlenebb szinbeli hatásában emennél. Az amerikai himnusz épp oly izgató potpurri-féle, mint a milyen a nemzeti lobogó. De a nem homogén nép lelke nem szülhet egyebet ilyen vegyülék kompoziciónál.

Az irói gárda keresi a fantasztikus históriákat, annyi repülőgépről szóló,

föld alatt és viz alatt haladó gépekben játszó történet nem születik meg egyetlen nép lelkében sem, mint az amerikaiéban. A valótlanság keresésének, a meg nem valósitható, fantasztikus és csak a képzelet szárnyán követhető történeteknek hazája ez. És nézzük meg egy telivér yankee mellényét; a szinezése a mi fantáziánkat felülmulja, annyira különös extravagáns, a mi izlésünk szerint össze nem állitható. Szinbeli fantáziának lehetne nevezni, a mit ők összeállitanak a szinekből, hogy izlésüket kielégitsék. Épp oly játék ez szinhatás tekintetében, mint a milyen a fantasztikus regény meséjének szövése, bonyodalmának megoldása. De minthogy a lelki világ müködésével

az egész szervezet szorosan összefügg, vessünk egy pillantást arra is, mi izgatja az amerikai inyét. Ismét potpurri, keverék inyizgató étlapot találunk magunk előtt, a melyben a husétel a gyümölcscsel, a fagylalt pedig a levessel váltakozik. Tehát inycsiklandozó keverék-étkezés, mely még az angol szemében is különösnek tetszik. A keverék társadalom az ő sajátos, elvitázhatatlan jellemvonásával mindenütt előtünik. Tökéletesebben nem lehetne érvényesiteni egy természeti törvényt sem, mint a hogy ebben a keverék fajban ez a meg nem állapodott izlés érvényesül. A népünnepen az ünneplők tarka szalagokkal ékesitik föl magukat, melyeknek szine olyan élénk,

mint egy amerikai humorral megirt történet. A komorság és gyász mélyebb erejét is ki kell fejezni, erre valók a fekete szegélyes gyászingek, melyek épp oly visszataszítóan groteszkek, mint a detektivhistóriák megdöbbentő kegyetlenségükkel, a lelőtt emberek és megcsonkitott tetemek tömegeivel. Bret Harte kegyetlensége is ide sorakozik, de abban még benne van annak a sárga ragyás föltépett földnek a szine, melyet az aranyásók lázas vágyban égve, vérfürdő közepette dobtak a fölszinre.

Minden amerikai város piros téglafalu, mely a lemenő nap fényében lázas tüzben ég, mintha a forrongó erővel dolgozók lelkét akarná bemu-

tatni. Nyugodtabb szinek is fakadnak a költők lelkéből, de egy Emerson alakja még nem más, mint az évszázadok óta leülepedett angol társadalom képviselője — Amerika földjén. A modern költészet iróvilágának első képviselője a romantika felé hajló Richard Harding Davis, a ki belenyul az igazi reális amerikai életbe és annak füstös, poros szinével dolgozik. Az ő Gallengher-je az inaszakadásig dolgozó gyermek története és az a szürke környezet, mely körülveszi, már tompább szin és a valósághoz jár közel. De Davisnek sincs türelme, az ő forratlan vére is hamar átcsap a szélsőségbe és erős szineket használ, melyek ma még közelebb vannak az amerikai társadalom lelkületéhez.

De minő más a Csendes Óceán mellett élő irók szinezése! — Mac Peagce regénye éretlenebb és gyerekesebb még emezekéhez képest is, szinezése azonban finomabb, mintha az a sok természeti remekmű finomitólag hatna a lakókra és nyugodtabbá tenné őket. Ha tekintetbe veszszük, hogy az amerikai változó levegőjü égalj még a fák levelein is élénkebb szinekkel, több változattal és nagyobb szinkeverékkel dolgozik, mint az európainál, lehet-e csodálni, hogy az irók is rikitóbb hatásra törekednek, mert hisz előttük minden olyat mutat, minden olyan felé törekszik. A szinezés élénksége teljesen megfelel az amerikai nép karakterének, hogy ez megváltozzék, hogy

ugy mondjuk, nyugodtabbá legyen, ahhoz leszürődés kell, melyen az uj fiatal yankee-faj még nem ment keresztül. Longfellow lantjának nyugodtsága az angol kultura produkciója. De Allen Poe észbontó versei Amerika zavaros vérének megnyilatkozásai. Poe erős szinekkel dolgozik, a melyek novelláiban ugy rikitanak, hogy elfárad bennük az ember a gyötrődéstől, csak ugy, mint az, a ki naponta tizenhat órát küzködik szakadatlan munkával, hogy amerikai módon érvényesitse magát. Az amerikai szertelen életnek nem is felelhet meg más, mint a rikitó szinsorozat, melyben a kiegészitő szinek kergetik egymást, csak ugy, mint a hogy a tulfeszitett munkának kiegészitő része — a szertelen

mulatság és a hóbortos regények olvasása A rikitó szinek helyét elfoglalja az egyszerü szinkeverék, mihelyt a társadalom homogénebb lesz. De addig ez a mi szemünket bántó, szinte komikusan ható szinegyveleg fog uralkodni, melyet mi amerikai szineknek nevezünk. Ezt a szinesőt még a fénysugarakba is átvitték a yankeeföldön s a pislogó szemü hirdetési lámpák és hunyorgató reflektorok éppen ilyen bántó fényt terjesztenek; mintha öntudatlanul is arról beszélnének, hogy ők jelképezik ennek a népnek, ennek a forratlan társadalomnak lelki világát szinalakban; melynek mi csak erejét csodáljuk, de belső értékét nem, mert az titokzatos marad előttünk.

MODERN POÉZIS

Ugy mondják, az amerikai népnek nincs poézise. Az az üzleti élet, a melyet az amerikai nép él, kiöli a lélek fejlődéséből azt a képességet, melyből a költői érzés és gondolat fakad. Ugy mondják, az amerikai ember lelkének szerkezete merően különbözik az európai ember lelki szerkezetétől. Mert az amerikai lélekből hiányzik a költészet s a költői érzések és gondolatok megértése és kifejező tehetsége. Az ő tehetségük bámulatos üzletek szövésében, gépek konstruálásában, vasalkotmányok megteremtésében csucso-

sodik ki. Nekik a hajnali csöndben nem a fülemile énekel, hanem a gépek bugnak és a vaskohók zugása hallszik. Más a környezet köröttük és igy a lélek hangulata is mássá lesz, mert hisz az a környezetből szürődik ki. Ugy mondják, az érzések a szivben fakadnak, a gondolatokat pedig az ész termeli, holott sem sziv, sem ész nincs, csupán a vér által táplált agyvelő, mely uralkodik és kormányoz. És bizony, az agyvelő is csak olyan, mint bármelyik más testi szervünk, a melyik irányban jobban igénybe van véve, abba az irányba fejlődik. És igy ha egy nép lelkében a számitás, a spekuláció kerekedik fölül, akkor az érzésbeli erők nem érvényesülhetnek, mert

a boncolgató ész nem tür meg semmit, a mit a fantázia ad, hanem mindent földönjáró való alakjában néz és mérlegel. A definiáló és hajszálig precizirozó lélekben a fantázia elveszti szerepét és a költészet elsorvad és kihal. Valószinü, hogy az amerikai népnek nincsen olyan irányu poézise, mint a milyet mi ismerünk és elfogadunk. Azok az érzések sohasem születnek meg az ő lelkükben, a mikből az európai lélek poézise fakad; de a kürtös gyárakban összevágóan müködő gépek, a száguldó vonatok és füstöt okádó olvasztók, bármily és bármennyire reális alkotások, bizonyos érzéseket támasztanak a lélekben, érzéseket, a melyek, ha másminők is, ha külömböznek is az erdők, a ter-

mészet és teremtményeinek hatásától, azért mégis — poétikusok.

Ezeknek a vasszörnyetegeknek környezetéből fakad az amerikai ember érzése, a mely — mint minden költészet a világon — lelket önt a holt tárgyakba, megeleveníti az anyagot s megszépíti a környezetet: a lélek erejével. Hiszen kifejezésre juttatni, a mi bennünk él s nekünk gyönyörüséget okoz, kifejezni ezt müvészi formában: ez a költészet.

Valószinünek látszik, hogy a menynyire minden alá van vetve a fejlődésnek, ugy a költészetben, ennek nivójának emelésében is megvan a fejlődési fokozat. És az amerikaiak költészetének előttünk való különössége, részint érthetlensége, talán éppen

ez egy uj fázist jelent. Az a modern költészet oda át tul a tengeren még nyers, megjelenése kiforratlan és éretlen. Ez meg talán abban leli magyarázatát, hogy oly idegenszerü az az egész föld még, hogy az iró és a költő maga sem ismerheti hazáját; mindenki idegen otthonában. Talán innét van az, ha akad is kö.tő, a ki kifejezésre juttatja az amerikai lelket, az sem amerikai származásu. Hisz' az annyira magasztalt Kipling, egy Indiából származott európai angol fajnak sarjadéka.

Ez az erőslelkü és élesszemü költő meglátta és megérezte az amerikai poézis természetét, fölfedezte fejlődését, törvénybe szedte és tipusokat alkotott.

Ő a mi lépcsőnk, a ki fölvezet bennünket arra a nivóra, a melyre a modern költészet fölemelkedett.

Hogy teszi ezt Kipling, hogy visz föl minket szálló lelke erejével?

Nézzük mit tett Kipling, hogy ezt elérje? Fölszállt egy fényes, oceántjáró hajóra, a mely közel hozza és összeköti az ujvilágot az ó-világgal. A hajó csodás épülete, hatalmas alkotmánya elvarázsolja a költőt. Uralkodik rajta s az ő költői lelke a zakatoló gép hatalmába jut. A hajó uszik Kipling lelkével a vizen. Vihar támad, megrázza a szörnyeteget s erre a hajó minden alkotó része munkába áll s ellene dolgozik a vihar erejének. Kipling lelke is küzd, mert teljesen összeforrt a hajóval és

a gépekkel. Így jut el Kipling a gépországba, a melynek élete, lelke, kedve, hangja és mozgalmassága már ur ő fölötte. A mikor partot ér a költő, már egészen gépországi ember, a ki megérti a gép költészetét, a gép lelkét. Felül egy lokomotivra s elindul vele oly sebesen, a hogy a vasfenevad csak futni tud, s a mig csak áll a gépen, addig az ő lelke együtt dolgozik a kattogó, zugó, futó szerkezettel, mintha a vas alkotórészeknek és forgó kerekeknek egy végtelen finom, teljesen láthatatlan miniatür hasonmása volna rejtve a költő lelkébe. S e gép-álomból csak akkor ébred föl, a mikor a vonat megáll; mert meglazult a kavics-ágy és a lokomotiv sülyedni kezd.

Itt aztán egyszerre angol lesz Kipling, még pedig indiai angol, a ki szülőföldjére gondol, s azokra a képekre, a melyeket gyermekkorában látott. A kisiklott lokomotivot látva, igy kiált föl: „A nagy gépezet ugy hasalt végig a földön, mint az elefánt, mikor lazulni érzi a talajt lába alatt.“

Igen, Kipling a határkő, az utjelző! Hogy az uj föld poézisét, modern hangulatát megértsük, átérezzük: nem kell semmi más, csak az, hogy ilyen Kipling-lélekkel éljünk a gépek között. Hogy mennyire átgyurja az uj környezet az érzésfakasztó tárgyakat, abban talán a legszebb, a legmesteribb példát az a csata adja, melyet az épületek születésénél a vas és a kő vív egymással. Nincsenek arkádos,

szép ívboltos házak, melyeknek karcsu kihajlásaiból oly könnyen születik a hangulat; itt vas-kolosszusok vannak, melyek kohógyárak belsejéből jönnek elő, ott születnek meg acélbordákkal s aztán a földre rakva, ugy összeállanak, mint a gyermekjáték épitő kövei. Csakhogy itt nincs kő, hanem vasoszlopok, kovácsolt ívek és acélpillérek. Az a kő pedig, mely évezredek óta annyi népet szolgált, annyi remeket formált, mindjobban tünedezik, mert helyet követel magának a vas-ház és az acél-palota. Mennyire szintelennek és szürkének tetszik ez a környezet! Csakhogy a vas-ház is kezd könnyebb alakot ölteni és poétikus erőt is próbál magából kifejteni, mert a vasoszlopok merev testén már

kivirágoznak az öntött girlandok és acélrózsák. Egy ilyen rózsabokor olyan kemény, olyan merev és mégis benyomást adó. Nem csoda, ha egy ilyen acélrózsa szinte fölötte áll annak a virágnak, melyet a természet táplálta rózsató fakaszt. Ez nem a szabad ég alatt születik, madárdal mellett, hanem üvegtetős nagy házban, munkagépek kerekei közül. Itt is fény van, de nem napfény, hanem izzó parázsfény, melyet a kemencék sugároznak széjjel.

A vasrud magában élettelen. Csak akkor kezd éledni, méretet cserélni, mikor vérvörös izzással előkerül a kohó belsejéből. Ekkor egyszerre lázas erővel kezd a váltakozó kerekek alatt nőni, alakulni, mig karcsuságot nem nyer, aztán egy nagy kalapács-

gép alatt meglapul, átbujik a kapcsolóba, a sok gépkerék és emelkedő vaskönyök pedig közre fogja, egyik pörgeti, a másik vágja, finom metszéssel s a karcsu vastőből, ott a kés fejénél kezd kifejlődni a vasrózsa feje, miközben a parányi vasszirmok, meggyulladva, csillagragyogással földre hullanak. S mig ez az égő sziromhullás tart, azalatt a karcsu vastőből egy virágban gazdag, levélben dus rózsató virit ki, hogy ráüljön a vasházra és megalkossa az ablak vasrózsás ívereszét.

A ki ezt egyszer látja, ezt a tüz hatalma alatt éledő, füstpárával lélekző poézist, az keresi és követi mindenütt, hogy örök törvényt szabjon ennek a modern poézisnek.

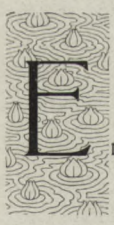

A YANKEE SZINPADOK

Ennek a szeszélyes légkörü, buja földnek talajából máskép verődnek föl a szenvedélyek, születnek meg a gondolatok, mint az oceán tulpartján, a vénülő Európában. Gyerek-ország ez, mely még nem nőtte ki magát; társadalmának még csak váz-alakja van készen, mely azonban, ha kitöltődik, megtelik, óriássá nő, tulszárnyalja Európát. Most még a tengeren tulról táplálkozik, onnét látja el magát nagy részben, a mire szüksége van, — emberanyaggal és müvészettel.

De néha már önállóan is próbál

életre kelni a müvészet terén, mikor azonban elfogy lélekzete, visszafut az európai mesterekhez és megint csak belőlük táplálkozik.

A egész társadalom lüktetése rávall a gyermekévekre, melyben a sok összekuszált szenvedély lázasan siet megoldást keresni, de még nem mer saját talpára állni, hanem utánozza és átülteti az öregebb földrész remekeit.

Hogy van müveltség a yankeeföldön, az vitatkozás tárgyát nem képezheti. De hogy a ragyogó paloták között mily csekély mélységre tud az leszürődni, szinte csodálatos. Mert az a müveltség, mely Amerika földjén tényleg van, csak hártyavastagságnyira takarja be társadal-

mukat, mélyebben behatolni még nem tudott; csak gyönge felület még, mely alatt — a szép iránt érzéketlen — hatalmas társadalom él.

Ez a jelenlegi amerikai társadalom állapota; a mit legjobban igazol az, hogy a magasabb müvészet nem igen tud állandó tanyát ütni s csak ideig-óráig képes az ujdonság ingerével hatni. Maguk a komolyan gondolkozó irodalmi emberek is jól tudják, hogy minő kezdetleges közönséggel állnak szemben, midőn valami finomabb müvészet megértetésére törekesznek,

De vegyünk próbának egy lélektani háttérrel ellátott müvészetet, minő hatást képes ez kelteni az uj világrész területén. Az adatok azt mutat-

ják, hogy midőn Európa ünnepelt művésznői közül akár Duse, akár Sarah Bernhardt rándul át egy-egy művészi körutra, a szinházak bevételei megháromszorozódnak a vendégszereplés ideje alatt. Érdekes tünet ez, kétszeresen is; először, mert olybá tünik fel az ember előtt, mintha azoknak a hatalmas művészi egyéniségeknek tehetsége volna a csáberő, mely a yankee-föld lakóit a szinházba csalja; az a cinikus nyiltság azonban, melylyel a becsületes yankee bevallja, hogy ő csupán azért hallgatja meg Dusé-t, mert Európában ünneplik és mert ma összes jó ismerősei megjelennek az előadáson, világosan igazolja azt, hogy ők „Duse-t“ nevéért és nem művészetéért nézik

és bámulják; csak azért mennek a szinházba, hogy az est végén azzal a boldog tudattal hajthassák pihenőre fejüket, hogy részesültek abban a szerencsében és megláthatták az európai szinpadok ünnepelt müvésznőjét.

Érdekes az is, hogy a „Duse"-idő alatt a többi szinházak is megtelnek s ugy látszik, ez a nagy név egy kevéssé képes izgatni ezt a társadalmat és erejével szinházba hajtani a publikumot. Mikor azonban a „müvésznő" eltávozik, a közönség megkönnyebbülve pihenőre tér, mint a ki munkáját lerótta és most . . . „jó éjt müvészet . . ." a szinházpublikum egy csapásra csodamódon leapad.

De hisz ez természetes! A szinpadnak is megvan a maga iskolája, melyet ugy a szinészeknek, mint a közönségnek át kell tanulni. Ezek a jó yankeek azonban megfeledkeztek erről s miután az ő „money maker“ (pénzkereső) pályájukon a mozgató erő tisztán a pénz, igy azt hitték, ha vásárolnak deszka-dobogót, függönyrojtokat, festett falakat s azt körülülik, akkor meglesz a szinház, mert hisz erre a deszkaalkotmányra, csak föl kell lépni egy-két vál'alkozó férfiunak meg „high kicking“ (jukker) nőnek s azok azon a deszkafelületen egy csapásra művészekké vedlenek. Hogy egy hasonlattal éljek, a yankeek szinpada olyan forma, mint a milyen a parlamentek között

a bécsi Reichsrath. Ott is megvan minden, a mi egy parlament tölszereléséhez szükséges: nagy terem, kupola, festmény, elnöki szék, villámoscsengő; de hiányzik a parlamenti iskola, mely nélkül, mint az Bécsben is bebizonyult, rendszeres parlamenti előadást tartani nem lehet.

A yankeek is igy jártak, mikor összegyültek a cifra szinü pagodában, melyet ők a szinészet számára emeltek. A szinpadon alakok jelentek meg, beszéltek, mozogtak, de minden vér vagy igazi mozgató erő nélkül. A darabok meg olyanok voltak, mintha nem volnának megirva, hanem a szinészek ott szőnék az egészet a közönség előtt, csak arra az egy estére; másnapra aztán nem marad semmi

a darabból, mintha elröpült volna az egész, az utolsó betüig.

De vegyük sorra a szinpadot, a szinészeket meg a közönséget, hogy aztán ilyen bevezető előszó után a darabok velejébe tekinthessünk.

A legtöbb szinház belseje tropikus bizarrsággal diszitett terem, melyben csak néhány páholyszék van kiszakitva a körbefutó ülésekből. A leglényegesebb a szinpad alá rejtett s csak félig látható zenekar, mely mint egy tücsök-vár van besüppesztve a deszka-dobogó alá. A zenekar együttmüködése a szinpaddal — különösen drámáknál — igazolja állitásomat, hogy ez lényegesebb, mint az a sok pazar költséggel kiállitott diszlet, mely a szinpad körvonalait mindig tulsá-

gos fénynyel tölti be. Ilyen környezetben mozognak a szinészek, a kik, jól ismerve közönségük izlését, állandóan a külsőségekre fektetik a fősulyt. Egy divatos esti öltöny nagyobb sikert arat, mint a „legszellemesebb“ párbeszéd, mely bár néha nem minden „esprit“ nélkül való, — csak fél sikert arathat. De ha a szinpadon egy papirhajó átuszik, vagy a hold nagy erőlködés után felkuszik a vászonégre, ez elég biztositék arra, hogy a közönség figyelmét lekösse s a darab sikerét biztositsa.

Nem mondom azért, hogy a külsőségek hatása az egyedül uralkodó, de ezek annak a félig érett publikumnak — hogy ugy mondjam — csemegeképpen, csalogatószerüleg vannak

föltálalva. Egy ideig abban találtam gyönyörüséget, hogy csak oly darabokat néztem meg, melyeket már ismertem s aztán az előadás alatt, nem a szinpadra, hanem a közönségre figyeltem. Különös élvezetet nyujtott, akár egy klasszikus est, akár Cyrano estéje volt az. A „Rágalom iskolája", azzal a preciz szerkezettel, nem ért annyit, mint egy pezsgős palack durranása. Cyrano bűbájos monológja pedig, nem is számitva szikrázó riposztjait, nem tudták legyőzni azt a sikert, melyet a nagyhasu szakács lassu csoszogásával aratott. Végre jött egy drámai mozzanat, melyet megértettek: Cyranóban a második fölvonás végén, mikor a hős egy biztos mozdulat-

tal nyakon legyint egy szájas fickót. Ezt a csattanást, melyre a függöny legördült, ezt a hangot, ezt megértették; lelkesült taps tört ki s itt is, ott is felhangzott a közönség sorából: „bámulatos darab“ (wonderful play). Mikor pedig Cyrano meghalt, ujra csend volt, néma csend. Cyranónak vége volt, a publikum hazament s ezzel „jó éjt“ Cyrano.

Nem kell azt hinni, hogy Cyranónak nincs állandó közönsége s hogy nem szivesen mennek Cyranót nézni, jóllehet már rég óta, hogy naprólnapra szinre kerül. Cyranónak folyvást nagy a publikuma, mert Cyranót nézni most divat. Vagyis ezt a középkori levegőjü drámát ők csak olybá veszik, mintha egy uj divatszerü da-

rab megjelenése volna; egy uj Trilby, mely különös hangulatával képes bebarangolni a földkereket és mindenütt, a hol meg jelenik, fölizgatni a publikumot, hogy egy pillanatra ráforditsák figyelmöket. Tehát, hogy ugy mondjam, Cyrano megjelenése Amerikában nem más, mint egy uj, különös illatszer, mely Rostand nevével van láttamozva.

Ha kérlelhetetlen kritikát akar valaki gyakorolni a yankee-föld szinpada fölött, azt pár szóban is kifejezheti, ha csak annyit mond: „Ibsen bukása Amerika földjén bizonyos.“ Ez rettenetesen hangzik; szomoru, lesujtó itéletként; de ha tekintetbe vesszük a szeszélyes éghajlatot, melynek hőfoka képes egy nap alatt 60° F

(az amerikaiak is angol mintára csak Farenheit-hőmérőt használnak) változni és igy az idegeket feszült állapotban tartva, izgatni; meggondolva még azt, hogy ők a drámai irásnak és a szinmü megértésének csak kezdetén vannak: talán enyhiteni fogják a hirtelen kimondott itéletetet. Egy lépéssel még tovább megyek, hogy kissé megvédjem a yankeeket az erős birálattól.

Legvégül ugyanis tekintetbe veszem reális életüket. Egész nap a legprózaibb élet, — az üzlet-élet az, — mely agyvelejüket izgatja s ha igy kimerül az agy azon része, miként lesz képes ugyanazon agyideg a reális életből vett, megrázó drámát élvezni, méltányolni. Európában több még a

romantika az életben; ott élvezik Ibsent; de itt Amerikában más kell, valami, a mi édes füszerként egy kis romantikát kever a sivár üzleti életbe. (Ez magyarázza legjobban Jókai sikerét Amerikában.)

Ha az amerikai jelen viszonyai között Ibsent vagy Sudermant akarná megérteni, ugy járna, mint a ki a magasabb bölcsészetbe szeretne betekintést nyerni s azért annak tanulását Nitsche könyvével kezdené meg. Bizony az illető megszöknék a „philosophiától“ csak ugy, mint a hogy az a jólelkü yankee elmenekül a ködös levegőjü drámák hatásától.

Azok a darabok, melyek a honi termelésből kerülnek ki, két csoportba sorozhatók: olyanokra, melyeket re-

gény után irtak át szinpadra, vagy melyek egyenest a szinpad számára készültek.

A jobbak, — már szövegük komolyságánál fogva, — a regényből készültek a „Little Minister“ és az angol regényből eredt „The Christian“.

Ezek a legünnepeltebbek, mert hisz ezeket a közönség már könyvalakban ismeri és igy könnyebben tudja követni a dráma fejlődését a deszkákon. Érdekes, hogy mily előszeretetük van az igy regény után megelevenitett történetek iránt, melyek azonban legtöbbször inkább csak képek, mint lüktető drámák.

De az a gondolat a jingóknak, hogy minden felkapott regényt átgyurjanak szindarabbá, arra emlékeztet engem,

mintha ők most volnának a drámairás terén abban a korszakban, melyben a szobrászat volt akkor, midőn még ugy vésték ki kőből a szobrokat, hogy a háttér megmaradt; azt elszakitani a szobortól még a kezdő művészek nem merték. Ezeknél az amerikai drámáknál is, ebben a kezdetleges iskolában, a háttér még ott szerepel, a regény könyvalakjában, az még bizonyos fedezetet nyujt ezeknek a „járni tanuló“ drámáknak.

Utóljára hagytam az eredeti és önállóan szinpadra szánt müveket, melyek sem importáltak, sem regényből kivágtak, hanem szerzőjük egyenest oda szánta őket a yankee-szinpadra.

Mielőtt egy ilyen drámát eljátszatnék az olvasó előtt, ismét fölidézem

az emlékezetbe ezt a szeszélyes éghajlatot, mely képes a fagypontról nyári meleggé felszökni pár óra alatt, a szerint, a mint Grönland felől vagy a tropusoktól jön meg az éledező szél.

A darab, mely tősgyökeres amerikai szerzemény: a „Tavaszi csirke“ (The spring chicken) cimet viseli. A darab cime és tartalma között legtöbbször semmiféle összefüggés sincs. A „Tavaszi csirke“ azonban annyiban magasabb rendü szerkezettel bir, a mennyiben a „Tavaszi csirke“ — bár sülve, — de előfordul a darabban. Az előadás kezdődik. A zene szól s a függöny felgördül, a zene halkan kiséri a játékot; de ha drámai mozzanat megoldása közeledik, akkor az összes kürtök felélednek s a sárga trom-

biták recsegve szólnak. Ha az intrikus lép a szinpadra, a zene figyelmezteti a közönséget; ha végjelenet következik, az éledező muzsikahangok elárulják azt. Általában az összes daraboknál a zene a „deus ex machina", mely a történetet előre veszi, bonyolitja és a végső tussban megadjá a megoldást. Vagy hogy máskép fejezzük ki a zenekarnak ezt a szerepét, mondjuk ugy, hogy kiszinezi a darabot, — illusztrálja.

A „Tavaszi csirke" kezdetén vagyunk. A hihetetlenül naiv meseszövés a sakktáblán használt lóugrásokban halad előre. Ketten szeretik egymást, levélben tudatják a találkozót, de a levél elvész a kertben s a tavaszi csirke lenyeli . . . és igy tovább. Látni

való, hogy a darab legmélyebb pontja a „Spring chicken“ gyomra, hová a megoldásra váró levél lecsuszott.

A darab mellékalakjai még jobban éreztetik velünk a tropikus levegőt, mely a darab meseszövéséből felénk csap. A fogadó kétfogu pincére, ki légbukfencek kiséretében szolgálja ki vendégeit s a potrohos farmer alatt összeomló tábori szék, excentrikus klimára vallanak. De ha drámai mozzanat jön, az alakok kicserélődnek, s most Grönland felől jön a hideg szél.

De kövessük a mesét.

A tavaszi csirke fölfordult, az élelmes nigró szakács által megsüttetett és feltálaltatott. A „találka-levél“ pedig garnirung alakjában a lányos apa birtokába került. A fiatalok re-

megve elmenekültek az asztaltól és szegény Jack könyezve vallja be irtózatos epedő szerelmét Jennynek. A háttérben mennydörgésszerüen hallatszik a haragvó após danája (a zenekarból); zivatar készül, a szerelmesek remegnek, a közönség fázik, mikor a leány apja forgópisztolyokkal előkerül s kérlelhetlen hangja fagyosan kérdi a fiatal hőst, tudja-e igazolni, hogy méltó leánya kezéhez. Ez a leghidegebb rész a dráma legmagasabb pontja.

Most egyszerre változik a hőmérséklet, ismét trópusi meleg csap a szinpad felé. A szerelmes arszlán csodaerőt érez karjaiban, melylyel képes beváltani Jennynek ő belé helyezett bizalmát. Asztalt, széket ragad és

feszülő izmaival bámulatos erőmutatványokat végez. Két széket rak egymás fölé, azokat fogára téve ugrik fel az asztal tetejére. A közönség tapsol, az após meg van elégedve, leányát áldásával együtt az ifjunak adja, mialatt pisztolyai öblös torkából cukorkákat lődöz a közönség felé.

Az öröm, hogy a dráma ily szerencsés megoldást ért, az egész családban föléleszti a müvész-szenvedélyt, kiki butort ragad, a légugrások egymást érik, a zene rekedten fujja a riadó tust . . . Azonban Grönland felől hideg csap elé; fiatal hősünk egy bakugrásnál egyensulyt vesztve, élettelenül földre zuhan s most az após bőségpisztolya kihull kezéből, a butorok elcsendesülnek; szegény

Jenny pedig szivszakadva zokogja: „A tavaszi csirke“, „A tavaszi csirke“. Ujból zenehangok s a függöny legördül . . .

Vajjon nem igazi képe-e ez, egy zagyva, kiforratlan s idétlenségekkel teljes társadalomnak? Egy fiatal, kamaszéveit élő társadalomnak, mely ijedten kapkod, szeszélyesen, az égalj különösségének engedelmeskedve . . .

De az a jel, hogy egy-egy regényt már igyekeznek átirni komoly, jó drámává, már a fejlődés nyomát árulja el; az a buzgalom pedig, melylyel törekednek átültetni az idegen földrész mester-remekeit, tiszteletet érdemel. Jól tudják pedig, hogy még nincsenek azon a magaslaton, hogy azt megértsék, megemésszék; de a

udnivágyás rohamosan előre hajtja őket. Most még ötven-hatvan évig Európa iróié a jövő Amerika földjén, de az alatt az ő rohamos haladásával kétségkivül talpra fog állni az amerikai irodalom is. Talpra fog állni, meg fog születni, egy uj iránnyal, mely a kőszénbányákból s a gyármühelyek kalapács-ütéseiből sajátságos hangot, uj• szint fog a költészetbe vinni.

AMERIKAI KÉPEK

A HÓKIRÁLY.

Az ablakot dörömbölve verte a szél. Kopogtatásszerüen hangzott, mintha érthetetlen nyelven jelezni akarta volna: megjött a hókirály. Csakugyan ugy volt, a pehelyszakállu hókirály tartotta bevonulását. Szélnyelvével sipogta:

— Itt vagyok, megjöttem egész kiséretemmel; jégsarki palotámból hozott el a vihar, hideg birodalmam minden alakja elkisért utamon. Jégcsap testőreim sorfalat állnak ott, a hol elvonulok s egyéniségem hideg volta megborzongat minden városlakót, a kihez belehelek. Évek óta

nem jártam erre s beletelik sok évforduló, mig ujra erre pördülök kiséretem sokaságával; de a mig itt vagyok, addig remegjetek s emlékezzetek vissza mindenkoron rám, mert én vagyok a nagy, a hatalmas hókirály.

Ugy is volt; észak földén lévő örök hópalotájából jött meg a fehér fejedelem. Érkeztét sivitva jelezte a vihar, a mely elüzte a viz fölszinéről a vijjogó sirályokat. Reggel lehetett, fehér hajnal, mikor a hókirály palástja lassan kezdett alá ereszkedni, hogy elfoglalja a pehelyfejedelem számára a tartományt. Erős küzdelem volt, de a hóförgeteg rohama birta lélekzettel és négy nap meg négy fehér éj után győztes lett s

ráborult a város területére, olyan erővel, mintha meg akarná fojtani. A vasut csapását eltüntette, a hajókat visszaüzte a tengerviz közepére, mely szövetséges társa lett s nyugtalan erővel hajtotta vissza-vissza a révpart felől a küzködő, hóvá fagyott nagy hajókat. Csakugyan olybá tetszett, mintha megfuladna a város, a vonat nem futkosott sem a földön, sem a gólyalábu sin tetején. A hajótülök elnémult, hó szorult a kürtőjébe, ugyanaz a hó, mely a város hosszát ugy befedte, hogy minden jármű elakadt, a mint belebujt a hóköntösbe. A hatalmas hókirálynak csuda-ereje volt, fegyvere éles, csipős, mely ellen nincs védekezés. A hóhadsereg uj meg uj, ki nem merülő csapatban érkezett a sar-

kok felől s kérlelhetetlen erővel csapott szembe, oly erővel, melyet élő lény ki nem állott. Mindenki bujt, ahová bujhatott s föladta a küzdelmet ez őserővel, mely fölszabadult, hogy vad szenvedélylyel urrá legyen ez embertanyán s csuffá tegye a toronyszerü palotákat. Soha ilyet. A fehér szakállu emberek fejcsóválva nézték, mint uralkodik a pehely-király. Nap-nap után hogyan lesz nagyobb a hatalma s a város mint süpped egyre beljebb a hótömegbe. Néha szinte zuhanva esett a hó, a mint sietett földre érni, mialatt a szél ereje a város mögül kavarta az uj sereget, hogy sietve erre tartson. Jött is, különös bugó hangon, sirva. Mintha a sark megmozdult volna s most meg-

unva régi tanyáját, rohamlépésben erre költöznék; féktelen indulat volt a hóesésben, mely percig sem szünetelt, hogy lélekzethez jusson.

A ragyogó városból óriás hótömeg lett, melyből a torony-hegyek és csucsháztetők nagy nehezen fölverődtek, az utcák teste pedig be volt temetve mélyen. Az épület határéleit kiszegték a jégcsapok, egy-egy sarki házon egész falat raktak átlátszó üvegszerü oszlopaikból; a templomajtón barlangbejáratot formáltak, melybe mint a mesebeli jégremeték, ugy surrantak be a hóval befujt emberek. Talán ugy gondolta a hókirály, hogy ezt az uj tanyát, a melyet emberkéz alkotott, most átformálja saját képzeletével ugy, hogy felülmulja a jég-

sarki palotát is. Erősen dolgozott művén, éveknek tetsző órákon át hordta hozzá az épitő anyagot ismeretlen rejtekéből, hogy hófészkét megteremtse. Néha, mikor a szél süvöltött, a hószemek a széljajszóra a földről is felverődtek, hogy még egyet kavarogva, odaverődjenek tehetetlenül az ablakok száz szemébe. Az utcasarkon pedig csodálatos játéka volt a hókirálynak, melyet széltársával rendezett. Egyszer egyik, másszor másik utca medréből tört elő a hóhadsereg, a sarkon egyet fordult, mialatt fölkavart egy ezüstporu hóavart, mely felverődött, mélyre hajlott, aztán pedig szerte porzott.

De csodaművét a hókirály a városban megteremteni még sem tudta,

az embertanyát csak csuffá tette, alaktalan semmivé. Bezzeg ott, a hol a fák birodalma van, a hol az ős természettel találkozott, ott teremtette meg mesterművét. Uj erdőt alkotott a kopasz fákból, egy fehérbőrü, öreg erdőt. A fák ágai mintha megnyultak volna, a mint hószakállal tele aggatták magukat, törzsökükre ráborult az uj palást s az uj erdő felépült a hókirály örömére, fantasztikus alakban, mint valami csodakert. Fehér erdő, tejszinü hideg csuhával, mint valami kihalt, megdermedt mese-kert, vagy talán egy más, örökké fagyos csillagzat vad erdejének tükörképe. A fák alatt a leboruló hóágak lelógatták ujjaikat a borzas bokrok közé, mintha kezet

fogtak volna, mielőtt megdermedtek. Ha pedig szél csapott az ilyen sarki erdőre, az ágak nem bólogattak, hanem dermedt mozdulatlanságukban recsegésszerü hangot adtak, mialatt hódiszük darabokban zuhant a földre. Itt a fák ágain csillogó ragyogásban, hideg szinének eredeti sajátosságában jelent meg a hókirály, kit mesekönyvben pehelyszakállal rajzolnak le, melyről folytonosan peregve hullanak a hópihék; a hókirály — kinek ezüstragyogásu jégpalotája van valahol messze a sark mögött — ott ült az átvarázsolt kert fehér fáinak koronáján. Hatalmas fészket rakott, fehér királyi trónt. A fehér kert volt a királyi lak, a hótömeggé ostromlott város, a megölt birodalom. Egyik

káprázatos képet adott, a másik minden lelket megriasztott. A fehér szörny, mikor előjön, megteremti az őskort, a vad korszakot ujra, négy nap alatt, s egy csapásra csuffá tesz mindent, a mi annyi hangya-ember ezer tudásával készült. Meg kell állitani, elébe állani; csákányt, vedret elő s hordja, pusztitsa, tüntesse el mindenki azt a fehér szörnyet, a hókirályt!

A fejedelem talán neszét vette az emberhadnak, mert nem hullatott már több havat, hanem az orkánnal egyesülve, fölkapta a földről a hólepelt s azt verte a szemébe a küzködő embereknek. Egy-két vasgyik merészen utra kelt, fölszerelve pörgő hóekével, a hókirály utána kereke-

dett, szembe verte, oldalba csapta a füstölgő szörnyeteget, kerék-lábait beragasztotta fehér péppel s a mikor megakadt, ráhuzott még pár lábnyit sajátos bőréből s aztán, mint a ki dolgát jól végezte, öntelten, nagy megelégedéssel otthagyta a szörnyet, hadd pöfögjön, de előre nem mehet; mint valami nagy pók, ugy közre fogta. Mindennek meg kellett állni, hajónak nem volt szabad a parthoz futnia, mert nem engedte a hókirály. Egyik gőzös vakmerően betörtetett jégorrával a ponton felé, még tülkölni is mert, hirdetve, hogy szembeszáll a hókirálylyal, mire a jégszörnyeteg vad dühvel vágta oda a büszke gőzöst pontonjához, hogy mind a kettő szertemállott s ron-

csaikra diadalmasan ráült a hókirály. Ott trónolt a viz közepén, a kimeredő gépbordákon, melyeket csuffá tett.

Nem volt már menekvés, engedni kellett, mert az ős elem nem tür ellenszegülést, előtte meg kell hajolni. Négy est multán kitisztult az éj s a hold halavány fényt hintegetett. Másnap a hideg hajnal homályos ködéből kibontakozott a ragyogó nap s a mint óriás szemét tündökölve felnyitotta, olybá tetszett, mintha mosolygása titkon jelezné, a mit gondol:

— Eddig volt s most meghalsz, hókirály!

A JÉGSIRÁLY

A viz tetejét jégtáblák boritották s a széles nagy folyó, melynek tulpartja csak homályosan látszott, olyan volt az egymásra boruló jégkockáival, mintha egy összedült kártyavár vékony papirfalai hullottak volna a viz szinére. Mégis keményebbnek látszott a papirkéregnél, kilátszott a fölszakadó jégtábla vastag sarkaiból, hogy egy kis jégmező nyugszik a viz tetején, mely az északi szél csipős lehelletére támadt a sarki vidék mintájára. Némely helyen kis kup is emelkedett ki az ellapuló sik mezőből, a mint egyik

jég ráállt a másik tetejére, hogy kihuzza nedves testét a folyó vizéből.

Azt hittem, hajó nem tudja keresztültörni azt a jégfelületet, a mely fehéren uralta a tájat. Nagy bámulatomra a tulpart felől gőzös futott a jégvidéknek; olyan volt, a mint a jég tetején uszott, mint egy füstölgő szörnyeteg, mely a kihült, elhaló föld fehér csontvázára ült föl és a megdermedt birodalmon — gőz melegébe burkolózva — boldogan uralkodott. Csak mikor jó idő mulva közelebb jött és alakja a körvonalakból tisztán kiválva látható lett, akkor láttam a két emelkedő karról, mely a gépezetből kiverődött, hogy minő munkát végez az a szörnyeteg, mig megdermedő testét keresztültöri e jégtengeren.

Rángatásszerüen haladt előre, a mint két oldala beleverődött a jégtáblák csucsfejébe; néha recsegett és nyögött fateste, amint bordái megroppantak; de azért előre iparkodott s a katlanba szoritott gőz hatalmasan dolgozott a kiverődő két emelőkarral; s amint a jeget széthasitotta maga előtt, olyan volt, mint egy uj alaku, fantasztikus szánkó, a mely a laza jégen is végig tud suhanni. Mikor a parthoz ért, már nem kínlódott; akkorra már nyugodtan, tehetetlenül futott a kikötőrévbe.

Alighogy kikötött, rajtunk volt a sor, hogy nekitörjünk a jégtábornak és átuszszunk a bizonytalan körvonalu tulpartra. A jeget törtük a hajó ék-orrával s a kemény vizkris-

tályok kopogó pattogással estek szét a törtető hajó előtt, a mely mint valami csodálatos jégsirály fent lebegett az uszó hómezőn.

De a közeledő árbocosok még szebbek voltak; azoknak toroknyilásán nem jött ki olyan sötét lehellet, mely permetezve leverte a szén porát; azok szép, simán röpülő madáróriások voltak, a mint kiterjesztve hófehér szárnyaikat, zajtalanul suhantak át a hómezőn. Egyiknek, mint valami csoda-sirálynak, hat szárnya volt és mindmegannyi hófehér, csak a kormánykerék mellett lobogott egy kis vászonkar, melynek piros csíkjaira ezüstcsillagok hullottak. Mellettünk szelte át a jégmezőt, szárnyai kifeszültek az éledező szélben és fényes

jelenségként vonult el előttünk; talán a sirálykirály téli jachtja volt, mely most a jégmezőkre ment a csapkodó szél szárnyain, hogy részt vegyen a a jégkirály ezüstlakodalmán.

A ködös égből napsugár szürődött elő, mintha a szél kaparta volna ki azt a pár aranysugarat a felhők táborából; de az aranynapból vakitó visszfény lett, a mint ráborult a repülő sirálykirály kiterjesztett szárnyaira. Nem soká látszott aztán, a nap szemébe felhőt csapott a szél, s az a ragyogó szép hajó, mintha összeomlott volna a ködhomályban, csak szürke árnynak látszott, amint sebesen repült tova. Mellettünk dohogni kezdett egy pöfékelő szörnyeteg, aztán mikor észrevett bennünket, bőgni

kezdett, rekedten, riasztón. Sokáig kiabált ránk, mig feleletet adtunk, a mely ugy látszik megnyugtatta, mert utána csak egyet pöffentett még, aztán hogy megmutassa, hogy övé a jégbirodalom, guggolva a hogy volt, elénk került. Kettőt-hármat fordult nagy nehézkesen, aztán valami fölhivta figyelmét a szemhatár szélén, mert nagy hirtelen, tornyos falaival elsietett a ködhatár felé.

Olyan volt, mint egy vaspárduc, mely végig tud futni a viz jegén s az nem roskad le acélkarma alatt. Mint valami jégszörny, a mely ludtalpával verdesi a vizet, aztán mikor felszivja magába, pokol gyomrában tüzzé emészti át, melynek erejét orrlyukain tetszelegve kifüstöli. A ször-

nyeteg szürke teste éppen beleillett abba a ködös szemhatárba, melyből az a tengeri csoda titokzatos módon megszületett. Valami másik uszó bagolyfejü vár felelgetett rikkanó kiabálására s a felé uszott, mig ludlábaival haragosan csapdosta a viz szinét.

Talán a párja volt, mely enyelgő szóval csalta maga felé ezt a huhogó vizi gnómot, mely hol patkánynak látszott, hol meg bagolyfejü csudamadár képét szedte magára. Mikor eltünt a jég meg a köd között, akkor is felsikoltott néha még, hogy életjelt adjon magáról s megriassza a csendesen uszó hajó-sirályokat.

A viz közepére értünk s itt a folyó derekatáján csodálatos módon véget ért a jégmező, elmaradt a hajó

mellől, mintha visszahuzódott volna a ködděl együtt, mely lassankint oszladozni kezdett s a szél nagy erőlködés után ismét kinyitotta a nap szemét. S most láthatóvá lett a tulpart, összes házaival s hordozkodó hajóival. Olyan verőfényes szinben tünt elő s a sima viz, melyen jég nem uszott, oly csendesen verődött oda a napfényben uszó házak felé, mintha az valami távoli, messze vidék délszigetje volna, mely valahol lent a mosolygó ég alatt fekszik, sok mérföldnyire az összeboruló jégmezőtől. A hajók is ragyogóbb fényben tüntek elő, a mint boldogan uszkáltak a sima viz tetején. Az egyik nagy, széles mellü gőzös most szedte magába a távozó utasokat; olyan furcsa

volt, a mint azok a kis, feketének látszó emberek fölsiettek a hajóhidon s aztán a korlát mögött eltüntek, mintha a hajó elnyelte volna őket.

Mikor kikötöttünk, már csak annyi időnk volt, hogy odafussunk és megnézzük, mint veti le magáról a hajóóriás fogva tartó köteleit s aztán büszkén, mint egy csapdosó fecskemadár, kel utra egy boldogabb, szebb haza felé, mely valahol délkeletre fekszik s hol örök mosolyu nap élteti a virágboritotta fákat. A hajó lassan eluszott a kikötő-parttól, először hátra felé haladt, hogy megforduljon s aztán egyenest, mint a nyil indult el, hogy utra keljen.

Mily ragyogó volt a hajó teste s onnét a korlát mögül meg mosolygó

nőfejek, mintha bólintgat rózsák volnának, hajlongtak; bólintgattak és kis fehér kendőket csapdosva lobogtattak. Olyanok voltak, mintha a nagy hajómadár védőszárnyai alatt egy egész fészekalj fiókmadár kelne utra a messze távol felé, hová a dél szigetje összes bűbájával csalogatja a didergő emberkéket, kik megriadtak a jégsirály hideg képétől s most elmenekülnek a jégmezők elől, melyek mind szorosabban borulnak rá a vizre és kaput csuknak a menekülő hajók előtt.

Az én ragyogó hajóm bizony csakhamar eltünt a part elől; kis ideig látszott csak, hogy merre ment, a mint a füstfátyol nyoma után szomoruan leverődött a viz szinére s aztán

annak is vége volt; a mosolygó fejü nőket elvitte a vizi madár messzire...

Valami harangszó csapódott felém és sietve futottam a hivó hang felé, a hol gőzladikom már emelgette könyökkarjait, hogy visszatérjen a jégbirodalomba, hol a fehér mezőn a jégtáblák tetején hideg méltósággal fent uszkál a jégsirály. Ugy is volt, számomra a verőfényes tájnak nemsokára vége lett s a sik viz szinére, a mint visszafelé usztunk, csakhamar ráfeküdt a jéglepel.

Csak a verőfény tartott még egy ideig, a mely ezt a rideg jégbirodalmat ezüstcsillaggal behintett fénylő területté varázsolta át. A hajó oldalán megint kopogott a jég, a mint odaverődött az erős bordáju hajó-

hoz; de azért nem állta utját a sietö járműnek, a mely visszaiparkodott a jég közé, rejtett fagyos fészkébe.

S ott a jégmezőn megint elébe jöttek azok a fehér szárnyu jégsirályok, melyeknek hószinü szárnyait a szél ereje lebegtette s ők csak öntudatlanul, a szélkirály parancsának engedelmeskedve uszkáltak a jég között.

Egész kis csapat volt, a mint körülsereglették a mi küzködő hajónkat, melynek küzdelem volt az, a mit a jégsirályok játéknak vettek, az ő szélbarátjuk segitségével. Az egyik jégsirály odasiklott egy közeledő hatszárnyu bóbitás sirályhoz, azt hiszem, ez volt ezeknek a fehér madaraknak a tündérkirálynéja. Mikor a jégsirály

elérte a sirály-királynét, a kis, leverődő csapóhidon egy fehér bundába öltözött szépséges asszony lépett a födélzetre.

S most megértettem a kis jégsirályok nyugtalanságát. A mesebeli Hófehérke utazása volt ez, a mint egy nagy jégsirályon utra kelt a távoli, jégkristályból épült átlátszó palotába.

Ugy is volt, a hatalmas sirálynak megfeszültek szárnyai s ez tüneményszerüen elsuhant a jégmező tetején, magával vive azt a kis Hófehérkét, a kit egy csöpp járműhozott a partról, hogy magával vigye kalandos utjára. S a nagy jégmadár szinte repülve ment, a mint a csapdosó szél lehelve vitte előre.

És a jégmezőn a két regebeli szép alak tova tünt s csak fájó lelkem gondolata kisérte aztán is még a rejtélyes és csodás fehérszárnyu jégsirályt.

EGY AMERIKAI HÁZ BELSEJE

Sokáig nem tudtam magamnak számot adni arról a titkos erőről, a mely a házóriások sokművü gépkarjait mozgatja. Csodálkozva néztem, a mint az emelőszerkezetek levegőbe kapkodják az embertömeget és a lámpák villamszemei koronkint maguktól világítani kezdenek. Csak az a titkos bugás, mely folytonosan dongott, sejtette, hogy a ház valamelyik láthatatlan rejtekében bent lakik a mozgató erő, mely minden kereket futásba hoz és megperget.

Csodálatos módon jöttem rá a ház

titkára, mely a szemkápráztató rejtélyt megoldja. A magas emeletek egyikén találtam rá emberemre, ki számomra a talányt megfejtette. Eredeti módszert követett rendszerében, melylyel minden kérdésemre megfelelt.

Karját karomba füzve, az emelőgép segélyével felvitt a ház legtetejére. Tágas, szép helyiség volt, kis oszlopokkal ékesitve, melyeknek ivszerü bolthajtása alatt fehérteritős, asztalkák voltak elhelyezve s a letelepedett vendégeknek nagyfejü nigrók hordták az ételeket.

Az ablak mellé ültünk, melyen át tündéri szép panoráma látszott, a mint az öböl sok száz hajójával és fehér vitorlaszárnyaival előtünt. Sok-

szor láttam már ezt a regeszerü képet, de ujszerü csodaképével minden találkozáskor bámulatra ragadott, mert oly erős impressziót adott, hogy azt egyszerre megcsodálni nem lehet s csak a folytonos találkozás által lesz érthetővé különös bájainak ujszerü varázsa. Az étkezés alatt jött szóba az a titkos bugás, mely még ide, a szédítő magasba is fölhatott.

— Ez a ház lelke, vagy talán tüdeje, mely bugva müködik s hörögve vesz lélekzetet.

Barátom mosolygott és még egyszer körülvive a tetőzeten, egy kis rejtekajtón át lefelé futó csigalépcsőn alávezetett. Valami hatvan fokot szállhattunk alá, mikor a lépcső egy ajtóba ütődött. Beléptünk az ajtó

mögé s egy lépéssel az emelvény tetején álltunk, mely egy nagy oszlopos terem közepén, a fal mellett magasra kiemelkedett. Az egész hatalmas termet kopogó zugás töltötte be, mely azokból a tűnyelvü készülékekből előfutott. Lehetett pár száz is, mely csaknem mind egyszerre szólt és kis vasfogával kopogva mondta el, mit tud, mit hallott valami távoli országrészből, hogy azt most itt tudtul adja. Mindenik ilyen kopogó géplélek mellett ott ült egy emberalak, hogy meghallgassa a kis tünyelv fecsegését. S azok szakgatottan szóltak s mérges fogukkal kék szinnel leszurták tudományukat a papirszalagra, melyet szájukba fogva, mint a pók selyemszálát, ugy nyuj-

tották ki fénylő réz-ajkaik közül. Micsoda fecsegést csaptak, a mint ezt a sok pletykát tollba mondták, de érthetetlen nyelven, melyet csak az ő figyelő pajtásuk értett meg, ki ráfigyelt kopogó beszédükre.

Az egész termet betöltötte hangjuk, a mint tudományokat villamos erővel elbeszélték, különös volt az a zavaros hang, mely az összes gépekből egyesült és dünnyögve szólt végig — a terem hosszán. A legnagyszerübb látvány azonban a dobogó alja volt, hová az összes beszélő készülékek nyelve egybefutott, kis keskeny huzalok, melyek, mintha kasfonatot alkotnának, sok száz vékony szállal összefonták e terem falát s aztán a falréseken át elmenekültek a szabadba. S ez volt

a központ, hová ennek a hatalmas országnak minden sodronyhuzala, mint valami emberi agyvelő idegzete, ide összefut, ennek a hatalmas háznak belsejébe, hol ügyes emberlelkek aztán kiszedik a beszélő, kopogó fogak közül a sodronyon átfutó hir titkát.

Az egész fal befuttatva ezekkel a vékony huzalokkal olyan, mint egy hatalmas élőlény idegrendszere, mely finom rezgése által él, mig egész szervezete működik annak a hatalmas lénynek. A terem ajtaja előtt emberfiúk állnak s egy szük nyiláson kiömlő táviratokat összeszedik, aztán pedig szétszaladnak velük és a gép titkát szertehordják.

Érdekes látvány az egész, de csak addig tartott, a mig lejebb szálltunk

egy emelettel, a hol uj alaku gépek mozogtak, emelgették karjaikat, hol nehézkesen, hol pedig gyors lüktetésben, ugy, a mint egy titkos erő azt valahonnét dirigálta. Minden vasizom munkában volt, melyre az emberalakok csak ráfigyeltek s néhaféha igazgattak. Sok emeletet süppedtünk már alá, mikor ujra beszálltunk az emelőgépbe, — a földtől sem lehettünk már messze, vagy pedig a gép futott oly szédítő gyorsan, hogy mindjárt céljához ért. Ez a földdel volt egyszinben; a zugó bugás, most is oly erővel hallatszott, mint odafönt a munka emeletein.

A géphuzótól jobbra térve, egy kis keskeny csapóajtón át mentünk még lejebb a ház gyökeret vert vas-

lábai alá, mely a föld gyomrába volt beleásva. S itt a vaslábak és szörnyoszlopok között volt a házgépek mozgató tüdeje, a ház lelke. Pokoli hőség csapott felénk, a mint lassan aláereszkedtünk, mintha sütőkemencébe szállnánk alá. S ott, a homályos gyenge világitásu üregben, föltünedeztek a piros, meg zöldszinü szörnyetegek, melyek lángot nyeltek, tüzet fujtak s ha egyik-egyik a másik sarokban meg-megmozdult nagy nehézkesen, minden mozdulásra zöldes fényszikra pattant föl acélkarjaiból. Egy földalatti uhu-vár, melynek összes vaknyilásain furcsa fényü tüz csillanik föl vagy pedig vérvörös vigyorgással sirni kezd az ember felé. Rémes tanya, melynek

erős suhogása és bugása, mely az épületen átvonul föl a legtetőig, sejteti csak azt az irtóztatos erőt, mely itt a föld alatt a büvös fészekben titkon lakozik.

Nagyméretü kemencék, melyek belsejében lobogással él a láng ereje s a mely folyton szivja a szenet, hogy gőzbendőjét táplálja. Egy-két nyilás van vasfalukon, piros parázs sir elő minden kerek mélyedésen, mintha egy banyakemence vörösre pirult szemei lennének. Egy ember állt az ajtónyilás mellett, a kazán tövénél s lapáttal etette a kohót, mely mohón nyelte a szenet és szivta magába a vizet.

Ez a gyomra a házóriásnak. Három rejteke van, mindegyik egyfor-

mán öblös, egyformán erős és tüzereje is egyforma neki. Ezek a nagy kazánok feszitik meg gőzerővel az összes mozgásban levő vaskerekeket és mozgó acélköteleket, ezek adják a lélekzetet a munkához.

A kemence-vár mögött meglátszottak aztán az összes, a házban élő gép mozgató készülékei. Ha egy emelőgép fölfutott szük rejtekében az emeletek szédítő magasságába, itt alant egy-két kerék mozogni kezdett és egy dobhenger meg magára csavarta a sodronykötelet, melynek másik vége azon a kis futkosó kalickán volt, mely a falrekeszben hordta föl s alá az embereket. Milyen okosak ezek a gépek, ugy megértik az emberek parancsszavát, pedig ők uralkod-

nak az embereken. Ha a fölhuzó megállt egyik emelet kijáratánál, a dobkerék is megmakacsolta magát és egy világért meg nem mozdult volna, mig az emberkéz tovább nem dirigálta s csak akkor kezdett el ismét gyors pörgéssel mozgásba jönni, hogy különös munkáját tovább folytassa. Ez csak a bevezető-szerkezet volt a titokzatos gépfészekbe, ezeken tul ott a sarok táján voltak az uhu-vár fő ékességei, a zöld fényü szörnyek, melyek, mintha óriás méretü acél Szent János-bogarak lennének, müködésük közben különös szinsugarakat vertek föl magukból.

A legtöbbnek kerek alakja volt, mint egy vas-varangy, némelyik a földre kuporodott, másik meg föl-

kuszott a ház falára s azon függve, mint valami acélpióca öltögette vascsápjait. Szeme volt mindegyiknek, még pedig sokszinü s azt cserélgetni tudta ugy, a mint azt ő akarta. Pirosszinü a vész-lámpa volt, hogy ember hozzá ne közeledjék, mert még a közeledőt is megüti villamos lehével és nyomorékká teszi. S ezek között a vas-varangyok és pirosszemü acéluhuk között ott sétált egy kékkabátos gépész, ki a gépszörnyeket féken tartja, dirigálja, pörgésüket elnémitja. Ha egyik másik megmozdult, kikapcsolódott, meg ujra zárult villamos óramüve, mérgében a lába alatt elhelyezett villamos lámpák szemét egy pillanatra mind kigyujtotta, ezek oda voltak kapcsolva hozzájuk, hogy

tulfeszitő erejüket ellensulyozzák, de mikor egy pillanatra a villamos szem félrenézett, csak olybá tetszett, mintha e haragos szörny izzó nyelvét öltögetné, hogy belsejének titkos tüzét valamiképp elárulja és féktelen erejét az embernéppel megértesse.

Hangjuk is volt a modern szörnyeknek, valami vas-csattogás forma, talán a vas-uhu acél-csőre ilyen hangot adhat, vagy a rézbékáknak ilyen a bugó szava.

Különös, természetfölötti volt az egész tanya, a modern gép-szörnyek föld alá süppesztett fészke. Egy villamos erővel fölszerelt uhu-vár, melynek falai közt acél-varangyok fészkelték meg magukat.

A levegőt erős ozon töltötte be, ez

a szörnyek csodálatos lehellete volt, mely villamos tüdejükből kiverődött. Mintha fenyőfák lettek volna leállítva a közelbe s azoknak dus tülevele adná ezt a lélekzetet, melylyel ezekből a villamos gépekből az ozon sajátságos erejével előjött. Valahányszor egy táviró-huzal müködni kezdett, az ellenállások is megmozdultak, a kikapcsolók megfordultak, a villamos szemek fölpislantak, kerék forgott, kerék mellett, egyik jobbra, másik balra s csak a furcsa zugás jelezte nagy munkájukat.

Hirtelen kissé távolabb, egy pihenő gép kezdett mozgolódni, kis kerekei egyet-egyet pördültek s aztán a hatalmas lenditőkerék-dob is forogni kezdett. Alig perdült kettőt-hármat s egy-

szerre tündéri fényesség támadt, mert az összes lámpák körülöttünk fölnyitották szemüket és fehér ragyogással világitani kezdtek. Ez volt a nagy uhu, mely a házóriás összes szemeit kinyitja s virradatkor hirtelen megáll munkájában s minden lámpaszem öntudatlanul becsukódik. Tehát ennek a végtelen magas háznak minden porcikája ezeknek a gépeknek hatalmában van, a melyek itt a földalatti üregben megfékezték magukat. Ezek az acél-uhuk és vas-varangyok, itt a falrejtekben elzárkózva, teljes titkos erejük hatalmával uralkodnak a házóriás sokmüvü gépszerkezetén. Ők mozgatják, ők tartják lélekzettel őket s azok csak ösztönszerüen engedelmeskednek földalatti uraiknak, mikor

oly csodamódon végzik munkájukat. De ők csak gondolatnélküli szolgák, rabjai a föld alatt lakó modern acél-szörnyeknek.

Ijedten menekültem el e környezetből és boldog voltam, mikor kijutottam a házóriás belsejéből, hol már-már rajtam is uralkodni kezdett a csodagépek hatalma s azóta mindig tiszteletben tartom a hatalmas házak, föld alatt lakó lelkét és a modern szörnyek, az acél-uhuk és vas-varangyok titkos birodalmát.

AMERIKAI STIL

(KIPLING-STIL)

A VASCSIKÓK

Nagyfedelü üvegtetős pajta előtt kis vasrácsos hid fut a pályaszin fölött, melynek deszkadobogójáról belátni a pajtacsür titokzatos belsejébe. A párás füstben és kőszénporos levegőben ott tanyáznak a vascsikók, sorakozva a sinpárokon, majd eléje fogva a hosszudereku kocsiknak. Eredeti szörnyek ezek a vascsikók, modern emberkéz szülöttei, fölszerelve minden tudománynyal, a melyre csak földönjáró agyvelő fölemelkedni képes. Az a kis vashid, mely átszeli a sinpárokat, éppen ott a pajtabejárat előtt, csak

két könyökre támaszkodik a sinek között és olybá tünik, mintha ő is a vascsikókra bámészkodna, a kik dohogva tanyát vertek a pajta alatt. Lehet valami husz is a számuk, a mint szétszóródva föltünedeznek; a füst leverődő égett kőszénpora nem is engedi őket egész tisztán látni, csak gőzlehük és dohogó köhögésük sejteti, hogy hányan lehetnek. Az egyik kissé kibujt a pajta alól, vasnyaka csaknem a hid alá ért és tisztán kimutatta magát a füst közül a hidat szelő embernépnek. Olyan volt, a mint ott nagy komolyan várakozott, mintha gondolkodnék. Derekán fényes ragyogásu rézkup dudorodott föl, mint valami fényes sisak, melyet valami csatlós csapott a nyereghátra. Pán-

célos dereka izzadott a nehéz gondolattól, mely egész testét betöltötte, nyakkürtőjéből szállt föl lélegzete, meg gőz kehéje, a mint koronkint előtört. Kis réz szijcsattok futották át szögecses testét, melyek hátra nyultak a ráakasztott kis házikóba, mely a nyereg helyét pótolta s a mely kis vascellában a csikóidomár trónolt kék gunyájában. Valami sipszó hangzott a füst ködéből, ugy látszik, megértette a vascsikó, mert egy hatalmasat köhintett széles orrlyukán, mintha figyelni kezdene a jeladásra. Lábai kerék-alakjukkal készen álltak a futásra, csak várták, mig a rézgyeplőszij, mely a gőzlehét visszatartja, lassan megereszkedik. A csikómester kis vaspalotája mögött, rászoritva a

vasszerszámra, ragyogott az éléskamra, fényes széncsomókkal föltetézve. Erre a kis kamra-kordélyra rásütöttek egy hosszu számot, mely ugyan ugy nézett ki, mint az a másik, mely a vascsikó lapockájára volt rápréselve. Ez a ménes-szám, mely az anyakönyvbe van beiktatva, a hol a csikómester a vasszörnyek születését, pucolását, meg halálát szorgalmasan ellenőrzi. Csodálatosan hangzik: a halálukat is. Hát a vascsikók nem tartanak örökké? Ezek is meghalnak? Pedig ugy van! Ezek a csikószörnyek olyanok, mint az éji bogarak, óriás szemmel születnek, de csak világitani tudnak vele, ők maguk nem látnak. Aztán mikor gyors futásban elvesztik lábuk alól a keskeny utat

és nekifutnak valaminek, akkor meghalnak hatalmas erős roppanással, a mint páncélbőrük behorpad és gőztüdejük elveszti feszitő erejét, mely őket eddig rohamra hajtotta. Riasztó az ilyen vascsikó halála, mikor réztorkán gőzerejével orditani kezd, tülkölő szava megállitja a többi vascsikót is, a melyek arra felé futnak. Mikor egy uj sip hangzott, meg valami harang is hallatta kolompoló hangját, akkor a hid közelében álló vascsikó gyorsan megforgatta lábait, mintha kirugott volna, aztán nekiindult utjának, erősen fujt, a kőszénpor vastestére permetezve hullott, gőzszuszogása, meg izzadó bőre elárulta erőlködését, de azért a vascsikó méltósága teljes tudatában ment kis vaspályáján,

vitte magával az egész kocsisort, melyet a fészermester ráakasztott. Alig pördült párat kerék-lába, mindjárt úgy futott, mintha megriadt volna valamitől.

Tutulni kezdett, mintha megijedt volna a jelzőlámpa piros szinétől, nagy okosan meglassudott, mig a lámpa szemét a zöld fény átfutotta, akkor aztán megfeszitette vasizmait és nyilsebesen eliramodott. Néha szólt még tutuló hangja, talán a fészerlakó vascsikóknak jelezte, hogy merre fut, merre visz titokzatos utja.

A fészer alatt is mozogni kezdtek ezek a vasállatok, egyik előbbre jött, a másik mérgesen hátrafaralt, aztán nekiütődött egy kocsisornak, mely vascsengéssel verte vissza az ütődés

hangját. Mindenik pöfögött, köpte a gőzt és sisteregve fujta a füstöt, mely gyomrában kavargott. Valami fölvigyázóforma kékzubbonyos emberalak vizitálni kezdte a csikók kerék-lábait; talán a kovácsmester volt. Ugy lehet, mert kopogtatni kezdte a vasszörnyetegek acélpatáit. Azok nyugodtan álltak, lábuk nem pördült egyet is, csak fujó gőzszelepük jelezte titkos indulatjukat. Ugy néhanéha, mikor a kovácsmester nagyot ütött a csikólábra, „zé“ hangon szólva kezdett dörömbölni a vascsikó; csakugyan ezeknek az állatoknak macskatermészetük van, egész suhanó futásuk és folytonos dörömbölésük ezt mutatja. Hangjuk éles, ha fölsikolt az a jajszó, mely belőlük előtör, gőz-

sistergésük csöndes danája a beszélgetés hangját pótolja. Ez az ő nyelvük, melylyel megértik egymást, a gőz hangja tudatja: „Én nyolc lóval érek fel.“ „Az én tüdőm kettővel többet ér.“ „Én száz kilométert befutok egy óra alatt!“ „Én megtoldom azt tizzel!“ „Én még hét és féllel.“ „Kitünő lábaim vannak, gördülékenyek, de acélból gyurtak, az a kis vasléc, melyet elém fektettek, csak ugy csattog, mig végig robogok rajta.“ „Püff! Püff! Én vagyok a csikófejedelem! A legerősebb, bár a legfiatalabb! A fejem acélból van, egy hétig készült, oldalbordáimat hat legény szegecselte, derekam hat láb széles, tomporom öntött vas; szenet nyelek, ha vágtatok, a vizet meg

utközben iszom. Hat lábam van, mind acélból való, a középső a legnagyobb, ha evvel egyet dobbantok, az ugy tova rug, mint az acéllapda. Fényes testemet két napig cifrázták, aztán pedig lakkozták. Ha gyomromat megtömik és én gőztüdőmet fölszivom, ugy futok, mint a riadt zerge, pedig nyakamat meg nem szegem.“ A gőz ujra feltört a nagy csikóból, mintha lélekzetet akarna venni, mielőtt folytatná saját dicséretét! „Pöh! Pöh! Ugy bizony! Szinacél és tiszta vas vagyok, többet érek, mint ti hárman együtt véve öregek! Pfff! Pöh! Pöh!“

Erre a nagy pöfögésre az egész csikóraj fölneszelt, mindenik hallatta gőzszuszogását. Ki erősen, ki hal-

kabban, a szerint, a mint gondolkozott. Egy öreg kormos vén csikó méltóságos süstörgéssel felelt meg először a rugdalódzó uj csikónak. „Köh! Köh! Csak lassan, csak lassan, majd kifutod magadat, akkor aztán nem feszit a gőz ereje annyira. Majd mikor vékonyulni kezd az oldalbordád, lábaidon pedig meglátszik az ut hossza, a gyomrodat meg összerágja az a rossz töltelék, melyet a vállalkozó liferál, akkor majd csöndesebb lészsz. Pöff! Pöff! Olyan csöndes, mint én, pedig nekem is hat lábam van s a középső akkora, mint egy malomkerék. Két mérnök alkotta és büszke volt mindakettő, én meg majd megpukkadtam, mikor először jóllakattak s aztán ugy fu-

tottam, mint a vészmadár. De aztán megkoptam, bőröm is megvedlett és most már nehezen köhögök. Pöff! Pöff! Nem is nyargalok már mint egy őrült, hanem azért ezt a hetven kocsiskatulyát, melybe befogtak, ugy elviszem, mintha semmiség volna. Igaz, hogy nem gyorsan, csak lassan. Pöff! Pöff! Én indulok is! A kikötő felé, lerakom ezt a sok gyapjut, igen erős szaga van!" Ezzel nagy pöfögés után elvánszorgott a vén csikó s ott hagyta az üvegpajta alatt a csikófejedelmet a többi vascimborával együtt. Ugy látszik, rosszul esett neki az ostoba tapasztalatlan uj csikó kérkedése. Ő neki, ki egykor félvilág csodája volt, nagy hatalmas urakat hordozott s most gyapjuzsákokat ci-

pel. Mikor eltünt a sok piros lámpa között, az uj csikó ujra kezdte gőzpüffögését, mely büszke öntudatát jelezte és süstörögve hirdette: „Pöff! Pöff! Irigyel, mert testem fénylik, mint az acélgyik bőre és lábaimba csodaerőt érzek, melylyel leverek mindenkit, aki csak vaspályán fut! Pöff! Hhhh!“ A fészerlakók mozogni kezdtek és csendesen felelgettek: „Majd meglátjuk, meddig birja vastüdőd. Csak fuss, mint a bolond!“ „Futok is, most jön a mesterem, már föl is ült a házikóba. Most etet, szinte töm! Pöff! Hogy feszül tüdőgépem. Bámulni fogtok, mert csodát mutatok, leverek mindenkit csodaerőmmel. Én mondom ezt nektek, az uj hatlábu csodaszörny, a fényes-

fejü vascsikó.“ Ezzel elhallgatott, a többiek összesugtak, egyik mérgesen pöffentett, másik sziszegve sistergett és a pajta alját fehér füstté köhögték át nagy boszuságukban. Az egyik vizet nyelt még, aztán kiindult a pajta alól. A messzire mélyülő pályatest őrszemei cserélgették lámpafényüket, a merre csak elhaladt, az egyik vérpiros lett, a másik zöld szinnel hunyorgatott, mig el nem tünt a csikó a ködhomályban, a mi aztán visszaadta a jelzőlámpák halavány fehérségét. Emberalakok futkostak a csikószörnyek körül, aztán hátul a kocsitanyákba nagy sietve mind bebujtak. A vascsikó meg ujra pöfögött; „Sok volt a szén, ihatnám.“ S mikor vasbendőjét teleszivta hideg

vizzel, nagy erővel zugni kezdett. Az ajtókat becsapkodták a kocsikban. A vascsikó készen állt, hogy utrakeljen s befussa hihetetlen távolságát. Most figyelt, nem pöfögött; egy sip ri.adt föl a hangzavarból. „Aha! Püff! ez nekem szólt, most rajta!“ A gőz fölfortyanva csapott föl a vascsikóból, nagyokat fujt, köhentett vastüdejéből. Fickándozva megforgatta acél keréklábait: azok csak ugy pörögtek a sinszálon állva. Hirtelen tutulni kezdett, hogy mindenki észrevegye indulását, aztán hatalmas lendülettel nekirugaszkodott, hogy utrakeljen és leverje rekordjával az összes eddig élő és pöfögő gőzcsikót. Mert ő hatalmasabb ugy testben, mint gőzlélekben, edzettebb is vas-

szerkezete, lábai és patái meg keményebbek. Alig perdült egyet-kettőt s mintha biztatná magát, ugy szólt patái csattogása a sinszálakon. Aztán füstöt fujva, gőzt lehelve, tovatünt a pályasinen. A lámpajelző fehér szinét vérpirosra sirta:

„S a vascsikó már messze vágtat.“

A BESZÉLŐ HID.

A hatalmas hid készen volt. Már saját kőlábain állt vasszerkezete, melyek mély gyökeret vertek a viz alatt. A szerelő állványok eltünedeztek s a hid felé futó pupos töltésen már rajta feküdt a kavicsos pálya, hogy sinszálaival rávezesse azt a vas szörnyeteget, mely gőz-tüdejével fölszerelve, vad futással siet a hid felé, hogy teljes, kemény sulyával kipróbálja az ujművü szerkezetet. A vasuti kocsik tömve voltak ember-néppel, kik összeverődtek messze vidékről, hogy átszeljék a nagy művön a folyó vizét. Gyönyörü hid is

volt. Két évig készült, pár ezer emberkéz rakta össze, kis kőkockákból, meg vas szögecsekből. Nappal és éjjel egyformán működött minden izomerő, hogy a csodaművet megteremtse. Mikor félreszedték mellőle a csapkodó cölöpverőket és pörögve forgó gőzdarukat, csak akkor látszott meg igazában, hogy minő ritka mű az, mely abból a rengeteg küzködő munkából megszületett. Minden kőlábnál kis tornyok voltak, mintha valami kapubejárat lenne, mely az uj nyilásba átvezet. A toronytetőre vas sasok telepedtek le, de nyitva felejtett szárnyakkal, mintha csak rábillentek volna a kis csucs hegyére. A hid vas szálai be voltak gondosan födve lakk kenőcscsel, hogy szembe-

szálljanak az esővizzel, meg a hóviharral, mely pehely fogával támadja meg az acél huzalokat s ha kikezdheti, tönkre morzsolja őket lassu, biztos munkájával. A gránitkövek a pillér-talapzatnál, ragyogó szinüek voltak, a mint kiverődtek a viz fölé, még eső nem csapta őket, mióta kijöttek a faburokból. A keskeny töltés agyagteste be volt boritva zöld gyepágygyal, de az is olyan kockaforma volt csak, mint az a sok gránitkő, melyek a hid lábait adták. A töltés távoli végén már előtünt a vascsikó, mely erre felé száguldott; nagy acél szügyével feküdt neki a levegőnek s tüzes szikrát pöfékelve közelgett az uj hid felé. Egy-két zászlóféle is volt tüzdelve füle mögé, zöld levél fonó-

dott derekára, hogy ünnepélyes fénynyel jelenjék meg az uj hidon. Ugy látszik, érezte is hatalmas voltát, mert kemény büszkeséggel sietett a hid felé.

Mikor közelébe ért s meglátta a kapuzatszerü bejáratot, tülkölni kezdett, de olyan bugó hangon, mintha orrán át fujná ki a gőzt, melylyel ezt a csodálatos gőznyeritést hallatja. Lábai alatt pattogott-csattogott a sin vasa, a mint acélpatáit rájuk rakta. Egy-két szökés forma mozdulatot tett s azután rajta volt a vashidon, egész nehéz sulyával együtt. S a mint első lábával a hidpályát elérte és ránehezkedett, az óriás teher nyomása alatt megfeszültek a hid összes szerkezetei és zugó, sziszegő hangon beszélgetni kezdtek.

Az első a kereszttartó volt, a mely nyögni kezdett, a mint a vascsikó derekára lépett. „Összenyom, milyen nehéz, ugy szoritja porcikáim, szinte félek, ki sem birom mázsás sulyát. Most a másik kerék közeledik, az egyik meg épp a feleuton van, mindenik nyom, majd meg szorit, ugy a mint a csikó rajtam tovább mozdul. Hat lába van, mindenikkel rám tipor, s összes terhét reám hordja, el sem birom nehéz testét, átadom a hossztartónak, az erősebb, meg keményebb is s én ugy is csak rajta függök."

S ezzel a kereszttartó nyomni kezdte a hid-öv szélét, hogy kissé megkönnyebbüljön a rengeteg reá eső acél sulyától. De alig hogy ezt elkezdte, az övtartó az alsó övről föladta a

felső szélre, mire azután minden vasszál, a mennyi csak a hid testében helyet foglalt, mind elkezdte vasbeszédét.

Az első öv összenyomódott, a mint a kereszttartó minden egyes kerék sulyát átliferálta ő rája, meg is szólalt: „Szsz! ez a keresztvas igen reám dül, meglehetős tolakodó, ugy nyomkodja bordáimat, a mint a kocsikerék rajta futkos, milyen okos, mindent áthord szépen én rám. No, de várj csak, megosztom ezt a felső övvel, hadd huzódjék ő is, ha tud.“ S a szalagvasak és a keresztrudak a fölső övet huzni kezdték. Ugy huz, hogy majd leszakadok, most meg nyomni kezd ugyanolyan mozgó sulylyal, egyik vaspánt megfeszül, a má-

sik mintha kihajolna és lassan benyomódik. Mind engem ránt. Ezt ki nem állom, viszem tovább önsulyomat.“ S a vashuzalok felelgetni kezdtek: „Még te beszélsz, hisz engem huzol, most meg csavarsz, a derekam majd ketté törik.“

„Csak éreznéd azt, a mit én most érzek. Majd összenyom, ugy rám dől minden.“

„Add tovább a teher sulyát, ha egymagad el nem birod.“

„Hiszen látod, a vascsikó nem kimél senkit, egyiken huz, majd meg fordit, a másikat meg kis hijja, hogy szét nem nyomja.“

S az öveken rajta volt már a vonat sulya, a mint minden vasról átvivődött. Most meg az öv derekában el-

helyezett, kis kupos fejü szöges vasak kezdtek nyögni folytonosan: „Hisz ez szörnyü, kettémetsz, majd lenyirja a fejemet. Most meg huz, hogy ujra nyirjon. Aztán a nap is ránk süt, minő hőség, egy kissé hadd terjeszkedem.“

Az egész hidszerkezet mozgásba jött, ki huzódott, ki csavarult, ki meg majd hogy összehorpadt, mialatt a vascsikó futott a hidon tovább s már jól beért a hidpályán, mikor nagy sziszegés támadt.

„Most a legnehezebb, szinte veszélyes, minő nyomás van vasbordámon, gerincvasam meg majd elhorpad. Minden mázsát kétszer érzek, mintha huzna, majd meg ujra, mintha nyomna, pedig ugyanaz a suly az, mely tagjai-

mon végig fut. Most egy kissé beljebb lépett, nem oly kinos már nyomása, de azért most is jó nehéz.“

S a vascsikó tüzet fujva, szelte át a hidat. Közelgett egy kapuzathoz, mely egy uj nyilásba vezetett. S most mozgó sulya neki esett a vasoszlopnak, mely a kapuzatot alkotta. Az övvasak tartói is idefutottak és fönt és alant rádültek a kapuzatra. Mély zugó hangon bugott a tömör szerkezet:

„Hát mind én rám dül, akár felső, akár alsó vasgerenda legyen is az. Hisz még fölforditanak ezzel a furcsa szoritással, hisz a csikó nem a hid közepén fut, hanem a szélén, a másik pálya egészen üres. Az egyik csipőm majd behorpad, a másik meg a leve-

gőbe emelkedik. Szerencsére jól fogódzom a kőből készült oszloplábban, jól aláfalaztam magamat. — Főtartó vagy kereszttartó, mind egyforma szemtelen. A mint a csikó rájuk lép, lármáznak, hogy ilyen nehéz, olyan nehéz, igy eltörnek, ugy elhajolnak, aztán szépen minden sulyt, még saját maguk acélsulyát is, csak szépen rám akasztják. Hát én mit szóljak? Most meg a szél is fujni kezd, még pedig milyen vihar-lélekzettel, az öveknek mind neki fekszik, hogy fölforditson mindnyájunkat."

S csakugyan az éledező szél oldalba kapta a nagy hidat S ekkor meg a szél-rácson volt a sor, hogy elkezdje mondókáját:

„Hát engem ki nyom? Az övgeren-

dák egyik fele átszorit a tuloldalra, de másik kezemmel visszakapaszkodom. Hohó! nem forditasz föl szél barátom, két kezem van, de keresztbe futnak, ha egyiket be is nyomod, a másikkal visszahuzom nyomásodat. Ravasz kis szerkezet vagyok, pedig csaknem semmisnek látszom, de éppen elég arra, hogy a szél erejét kigunyoljam, ha még olyan orkánszerü is a tüdeje.“ S ezzel ez a pihenő rész is beállt a munkába.

S a mint a sulyos vonat futott mind tovább, mind beljebb, kapuzatról-kapuzatra, egyik ivről a másikra, minden rud és minden vaspánt megzizzent és hallatta a sajátos hangját a különös hatás alatt, melyet először érzett minden izmában átvonulni. Ez

volt az igazi hidavatás, mikor minden vasrész öntudatra ébredt, rájött, megtanulta saját szerepét, melyet hivatva van betölteni. Először különös és ujszerü volt s a gondosan befestett szalagvasak sziszegve adtak hangot csodálkozásuknak. Még a kőpillér is bugott egyet, mikor a vonat a kapuzaton átcsapódott.

„A viz csapkod oldalamon, az a vas-óriás pedig, mely rá állt csigolyámra, ugyancsak megszoritja kőtorkomat. Sebaj, lábaim vasgyökeret vertek az agyagföldben, mely a mederfenék alatt két emeletnyire van. Először a homok jön, aztán a kavics s csak aztán jön az én lábaim gyökérfészke, a szilárd agyag, a biztos terhet biró kék agyag. Csak

hadd futkosson a vascsikó, ugy, ahogyan kedve tartja, az én lábamat meg nem bontja, mert az vas caissonon rakott fészket, ahhoz az ő rugdosása le nem hat, ha még annyira futkároz is.“

S a vonat már a hid közepén volt. Fönt magasan a viz fölött, melyen tömérdek bárkaszerü, fehér szárnyu hajó sütkérezett, olyanoknak tetszettek, mint valami erősebb szitakötőlepkék, melyeknek pehelyszinü szárnyuk van, s ha elfáradnak, rábillennek a viz szinére.

Az a kis vascsikó pedig, összes játékdobozaival együtt, melyeket oly büszkén cipelt, csak gyerek játékszer volt ahhoz a hatalmas vasbordáju hidhoz képest, mely áthasalt a folyó

fölött. Már elérte a hid közepét a futó gép, már tul is volt azon s a hid egyik fele csendesülni kezdett.

„Elment, milyen különös volt, hogy ránk ijesztett, mikor ránk dült. Pedig játék könnyü az egész, nem nehezebb semmivel sem".

Egyik szoritó csavar is szóhoz jutott: „Hm! Azt hittem, hogy kipöndörit a csavar-ágyból, pedig egy makulányit sem mozditott rajtam, csak a csattogása ijesztett meg, attól zugtam egy darabig, de most tudom, mit kell tennem, ha ujra erre fut vas lábaival. Megmerevitem magamat, s a ki nyom vagy huzni próbál, azt egyszerüen megszoritom."

Hehe! szólt a többi vasrud, szinte jó, hogy erre járt, ha mellemre rá

térdepel is, nem szakit be, jól tudom. Aztán egymást kisegitjük, a melyiken sok lesz a suly, arra rakjuk, a melyik még el birja azt. Zzz! Jöhet a sok acélcsikó, egyik erről, a másik meg a tuloldalról, elbirjuk mi valamennyit, nem ő a csodamű, ha még akkora is az a nagy görbe hatos kapcsolt lába, hanem mi, a vasrudak, együttesen adunk egy ujmüvü csodát, melynek kőlábai vannak, a teste meg csupa tiszta vas, mégis pehelykönnyünek tetszik, a mint karcsu testével végighasal a viz fölött."

A vascsikó általért a hidon s ott a szélre érve, még egyszer megpróbálta hogy földöntse a vasművet tulsulyával, de az szilárdan, vas-

akarattal összefonó acélizmai: megfeszitve, meg sem mozdult, csak sziszegő hangon bugni kezdett. S a hidrészek boldogan beszélgettek lassu bugással egymással még egy darabig.

„Tudom, mi a hivatásom, a vascsikó tanitott meg rája, kereszttartó vagyok, én kapom felülről a sulyt s azt nektek adom, főtartók."

„Ugy van! S mi azt földolgozzuk, elosztjuk sokkezü vaspántjainkkal s ugy viszszük az oszlop felé, egy részét meg kihordjuk a hidfőre. Nagyszerü, mily ügyes! csodamű vagyunk!"

S a szélrács vékony hangon sirni kezdett: „Én is élek, én is dolgozom s megvédlek benneteket, hogy a szél ereje föl ne döntsön, én a vékony szélrács, ki a hid fenekén szerény-

kedem, de azért a csodaműben van részem nekem is! A csodaműben, mert mi azok vagyunk, egy uj, különös, vasból készült modern csoda."

S tényleg, a kis sziszegő vasrészeknek igazuk volt, a hidóriás egy vascsoda volt, melynek rácsos testébe egy hatalmas agyvelejü emberi lény belélehelte összes tudományát s lelkének különös erejét.

A HAJÓK A VIZ TETEJÉN.

A folyó mélyen besüppedve a mederágyba, mint egy kigyó kanyarogva uszott viztestével a tenger felé. A viz fölületén hajóbárkák, meg füstölgő fejü gőzszörnyetegek táboroztak, aztán bólogatva a hullámtáncra, bordadeszkáik recsegésével árulták el egymásnak ismeretlen kínjaikat, vizen töltött életüket összes viszontagságaikkal együtt. A téli kikötő előtt álltak, hogy az évet befejezve, bordáikat kipihentessék. Legelől, mindjárt a cölöphidnál, mely a zsiliptáborba vezet, nagy komolyan pöfögött a hatszáz

lóerejü Achilles, a vén füstfejü gőzös, a ki ha jól megfesziti gőztüdejét, a vizet, szembe futva is hasitja, mintha csak a viz tetején járna. Azok a ravasz emberalakok, kik hátára ülve féken tartják, ki is tapasztalták gőzerejét, mert mielőtt nekiindulhatna, rákötöznek csavarderekára vastag kötelekkel nehézkes teherhajókat, melyeknek belsejében petroleum kotyog kék hordóba zárva, vagy pedig buzaszemmel van kitöltve fabendője. Ezeket a nehézkes, együgyü hajókat aztán Achillesnek kell magával vinni, valahányszor utra kel, hogy a viz árjával sikra szálljon, kipróbálja erejét, azért nagyokat pöffen, ha nekiindul és hivatása teljes tudatában fujja gőzkürtőin a füstöt, melyet

felhő alakjában csap a kis hajók szemébe, ugy, hogy azok jól megkormosodnak, mire céljukat elérik. S akkor aztán Achilles szabadon uszhat ismét vissza tanyája helyére. Keréklapát lábaival nagyokat csap a viz szinére és futva siet hazafelé: olyan mint egy üregi nyul, mely lapátlábaival a vizen guggol, ugy fut a viz tetején. A két nagy kürtő ilyenkor olyan, mintha két nagy fül lenne, melyeket bólogatva hajt testére, mikor a hid alatt tova oson, de azért nem állja meg, hogy ilyenkor nagy ravaszul a hid alját szénkorommal be ne fujja. Ezt mérgében teszi, hogy hatalmát csak azért is kimutassa, a miért neki lesunyt füllel kell a hid alatt elsurrani. Most ujra ledol-

gozott egy esztendőt életéből, egy télre ismét pihenőre térhet, mig aztán lassan a viz szembe csapó erejével, meg saját küzködő gőzlehétől meglazul, ellassudik szervezete és nyugalomra térhet.

A zsilip felé figyelt Achilles, hogy mikor futhat be téli kuckójába és azalatt az orrkürtőn fujta a gőzlehét: — Pöh! pöh! Egy évnek ismét vége van. Nem cipelek zsákhordókat, meg krumplival telt kapaszkodó uszályokat. Pedig csak egy-két hét kellene még, aztán ha a jégtáblák között fölvontatnék egy-két tolakodó uszályt, majd elmaradnának akkor tőlem, mert a jég ereje jól megdöngetné vékony bordáikat.

A hajó mögött a Sas lubickolt,

hogy fönn maradjon az ár ellen. De Achillesnek felelgetni kezdett: Pöff! Tutuu! Aztán mit csinálnál . . . ? A jó öreg Achilles egy nagyott szöszszent s egy egész fehér füstfelhőt fujt ki maga körül . . . Puhh! Elmennék más vizre; ezt nem szeretem. Ha sok vize van, ugy nekifekszik szügyemnek, hogy alig tudom vizbőrét fölhasitani, ha pedig megapad az ágyban, akkor fövényével gerincemet karcolgatja. Szeszélyes viz, nem szeretem. Már meguntam vele a küzködést.

Egy kicsiny, de erős lelkü gőzös lapulva hallgatózott a közelben meghuzódva és keskeny kormos lélegző szervén át köhögve szuszogott, bordái recsegtek koronkint, aztán nehéz, hörgő

szuszogással beszélgetni kezdett: Ez rosszlelkü folyó nektek? Látszik, hogy még fiatalok vagytok hozzám képest. Kölyökéveimet keskeny partu folyón töltöttem, legszebb éveim ott multak el, szenem javát ott ettem meg. Ravasz kis folyó volt az: ha a hegyek között zivatar volt, magába szitt annyi vizet, hogy oceánnak tetszett és aztán a holt vizen át nyargaltunk kedvünk szerint, egyszer ott is hagyott a viztenger közepén, úgy, hogy mikor föleszméltem, körültem már mindenütt a szántóföld kezdett a dombtetőkön halomszerüen kiemelkedni. Nagy eset volt. Éjnek idején kifutottunk a holt vizre, aztán ránk szakadt a vastag köd, hiába tutultam én, felelet nem jött, senki sem hal-

lotta a hangomat. A folyó pedig az alatt szépen visszaült mederfészkébe, s engem otthagyott a posvány kellő közepén, ugy emeltek ki a sártengerből és ugy vittek vissza a vizmezőre, de ott sem volt jobb dolgom, mint a sármezőn, mert a szeszélyes folyó teletömte egész gyomrát iszaplével, az aztán ugy megfogott, hogy mozdulni is alig birtam, akár hogy is vertem magam körül a viz szinét. Oda valók volnátok csak ti, majd aztán vénségtekre megbecsülnétek az öreg folyót s ha néha-néha egy kis hordalékot felétek csap, észre sem vennétek, hanem büszkén mennétek utatokon. Pöhh! Pöhh!

A Sas azalatt egyet-kettőt fordult játszi könnyüséggel, előre, majd meg

hátra hajtva lapátlábait, aztán gőzsistergéssel sziszegni kezdett.

— Jó, jó, öreg, sokat jártál fabőröddel, az mind igaz, aztán jól ismered a hirtelen dagadó folyó lelkét, az is igaz. De ne feledd, én nem hordóvivő jármű vagyok! Ti munkás népek vagytok, én meg a vizi gigg vagyok, csak embernép számára készült uszóházam. Csak finom embernépnek, kik a szigetre járnak, a nagy fák alá, a hol az ős szunyogok táboroznak. Szszphő!

— Én gőzös ur vagyok, vaspáncélos a derekam, az orromon is vasszöget viselek, kormánykerekem finom acél, lapátlábaim ujművüek ... Én urifajta vagyok, nem zsákhordó ...

Pöhh! Nagy szuszogás, nagy gőz-

hörgés támadt. Micsoda osztálygőg, mert fakalitka van a hátára rakva! Pöhh! Pfui! Achilles hörgött föl. Ne is törődjetek vele, én a folyót szidtam és vele mit sem törődtem én, engemet a viz érdekel, a fölszinen tanyázó sok csudabogárral én nem törődöm.

— Úgy! úgy, — felelt a gőzlélekzés mindenütt. — A folyó a mi birodalmunk, nekünk itt kell leélni életünket, az a mi végzetünk, azért a folyó lelkét kell csak nekünk jól ismerni, a többi mind mellékes.

A kis vontató vette át a szuszogást. Most jól beszéltek; addig vizen boldogulni nem fogtok, mig a folyó lelkét ki nem tapasztaljátok. Mert minden folyónak megvan az ő sajá-

tos szokása, saját lelke, akár széles medrü, lassu testü viz is, akár pedig keskeny dereku, duzzadó, sebes áru viz. Sok vizet bejártam lapát-talpammal, jól tudom, hogy mit beszélek. Pöhh! Pöhh! Én nemsokára elnyugszom már, bordáim nagyon rozogák, de majd ti visszaemlékeztek rám.

— A zsilipet kinyitották, jó éjt nektek, én kifujom gőzlehemet s pihenőre térek!

Azzal egy pár kerékfordulattal beosont a zsilipkamarába, átbujt a kikötő téli menházába és fehér füstalakban, mintha haldoklanék, kifujta gőzlehét. A többi kivül maradt a zsilipkapun s várt sorára, mig szépen átemelték a vizlépcsőn, hogy elpihenhessenek.

Mikor ott életnélkül összebujtak a kikötőben és már fehér lélegzetük gőze sem lebegett tarkójuk körül, olyanok voltak mintha varjusereg lennének csak ott, mely kiült a partoldalra pihenőre. A Sas maradt utolsónak, olyan volt, mintha valami fontos mondanivalója lenne még a folyóviznek, fehér tajtékot vert maga körül, aztán egy gyors mozdulattal megfordult a folyó tükrén: ez bucsumozdulata volt, aztán a zsilip-kapu alá surrant, mely bezárult mögötte. S ezzel vége volt az ő dicsőségének is, gőzlelke sisteregve elszállt — s ő öntudatlanul megmerevitette lapátlábait. A folyó magára maradt, lassu zugással tolta előre viztestét a tenger felé, saját hatalmas sulya tehetetlenül csuszott le a

gyenge lejtőn, vizfölülelét hajó nem zavarta már s mintha ráncokat vetett volna, jégszilánkokat duzzasztott fölületén.

Ugy látszik, nyugalomra tért, mert viztükrét betakarta fehér, kemény kéreggel, melylyel leüzte magáról a tolakodó hajók gőzlelkü táborát Erős hideg csapott el a folyó fölött, a csontokig ható hideg s a folyó összehuzódott, a hogy csak birt, vizteste már meg sem mozdult, mintha azt mondaná: Na, én megfagytam, jó éjszakát! Ti emberkéz gyurta hajók csak pihenjetek, addig, mig én jónak látom, mert hiába van gőzlehe a kebletekben és hiába dohog a tüz ereje bendőtökben: itt azért mégis csak én parancsolok, én

vagyok az őserő, mely minden emberi kéz gyurta találmányon játszi könnyüséggel uralkodik. — És ugy lett, a mint azt a folyó mondta, ő megdermedt és a hajók egymáshoz bujva elpihentek.

TARTALOMJEGYZÉK

I.

Amerikai szinek

Oldal

Amerikai szinek 9
Modern poézis 23
A yankee szinpadok 35

II.

Amerikai képek.

A hókirály 61
A jégsirály 73
Egy amerikai ház belseje 87

III.

Amerikai stil.

(Kipling-stil).

A vascsikók 105
A beszélő hid 121
Hajók a viz tetején 139

Ifj. Hegedüs Sándor munkái

Az óriások világa
(Tul a tengeren.)
Ára 2 kor.

Alakok a ködhomályban
(Elbeszélések.)
Ára 2 kor.

Déli Fjordok
(Dalmácia álomképekben.)
Ára 3 kor.

Kapható a BUDAPESTI HIRLAP könyvkiadóhivatalában s valamennyi hazai könyvkereskedésben.

M. N. MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

Ára 2 korona 50 fillér

Hegedüs:

Amerikai

szinek

N. M.